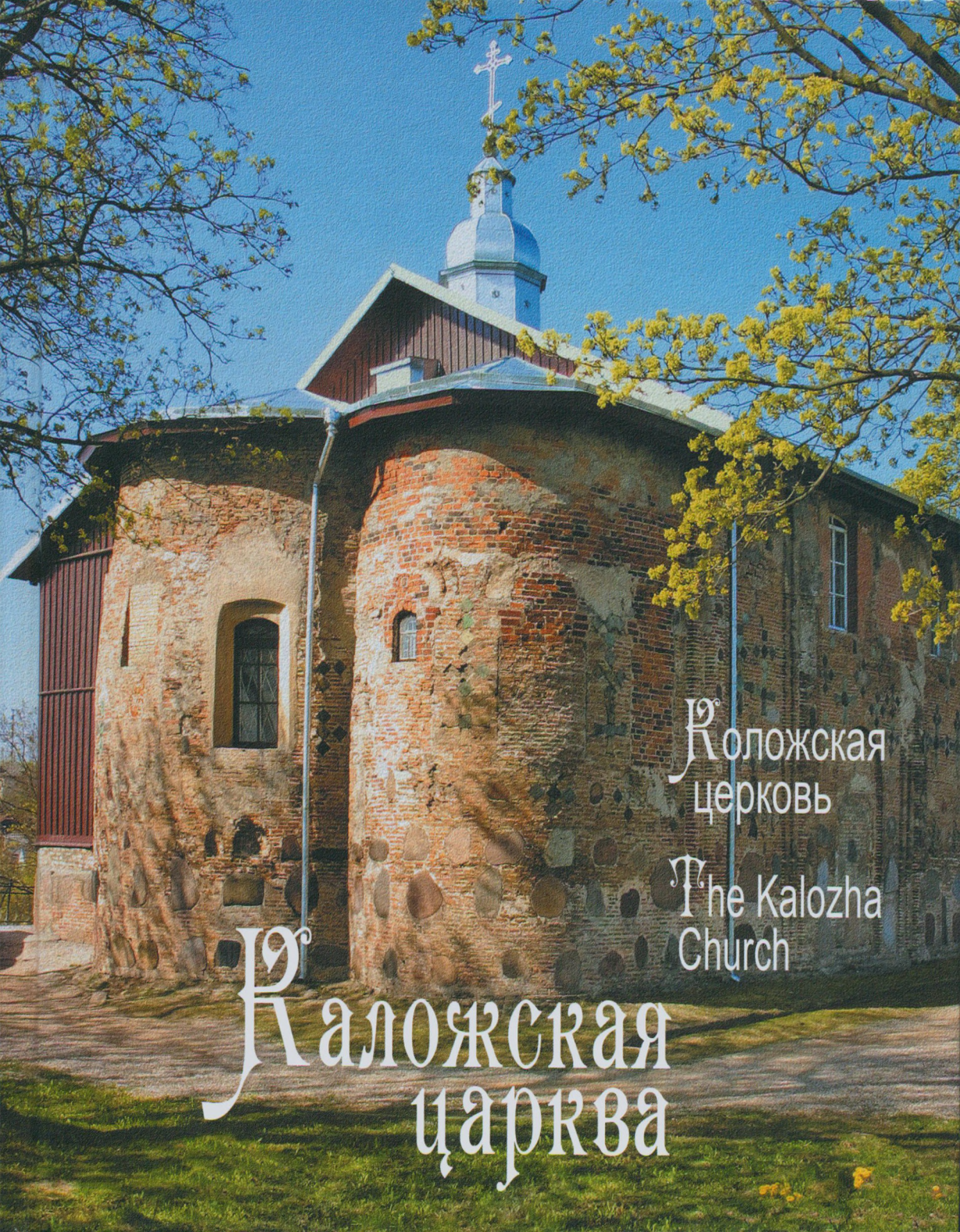




Коложская
церковь

The Kalozha
Church

Коложская
царква



Свята-Барыса-Глебская
(Каложская) царква
XII ст.



Каложская царква

Коложская церковь

The Kalozha Church

Мінск
«Беларусь»
2019

УДК 726.03(476.6)(084.12)

ББК 85.113(4Бел)я6

К17

Аўтар тэксту і складальнік Аляксандр Ласмінскі

*Фота Аляксандра Ласмінскага, Валерыя Кавалеўскага, Сяргея Марозава,
Святланы Несцярэнкі, Юліі Паскі, Андрэя Пугача, Генадзя Сяргея,
Мікалая Серабракова, Івана Цыркуновіча, Яна Хведчына*

*Выпуск выдання ажыццёўлены па заказе
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь*

Выдавецтва выказвае падзяку заслужанаму аматарскаму калектыву Рэспублікі Беларусь народнаму фотаклубу «Гродна» і настаяцелю Свята-Барыса-Глебскай (Каложскай) царквы протаіерэю Аляксандру Балоннікаву за актыўную дапамогу ў падрыхтоўцы выдання

С

вята-Барыса-Глебская (Каложская) царква — адзін з самых старажытных праваслаўных храмаў Беларусі, збудаваных у XII стагоддзі ў горадзе над Нёманам. Па архітэктурных асаблівасцях гэта ўнікальная царква, узведзеная ў самабытным стылі гродзенскай архітэктурнай школы, майстры якой выкарыстоўвалі ў сваім дойлідстве як традыцыі візантыйскай архітэктуры, так і мясцовыя ўсходнеславянскія будаўнічыя прыёмы. У выніку такога своеасаблівага сінтэзу розных традыцый паўстаў храм, аналагаў якому няма ні ў старажытнарускім, ні ў балканскім праваслаўным дойлідстве. Ён і цяпер здзіўляе нас арыгінальнасцю задумы і дасканаласцю мастацкага ўвасаблення.



Акрамя гісторыка-культурнай каштоўнасці для горада Гродна, Свята-Барыса-Глебскі храм на Каложы мае яшчэ і вялікае духоўнае значэнне. Па-першае, гэты адзіны з храмаў, што захаваўся з XII стагоддзя, выразна сведчыць пра тое, што менавіта ўсходняя хрысціянская традыцыя, якая атрымала пасля назву праваслаўнай, была першаснай у Гродне — горадзе, які ў перыяд Сярэднявечча быў сапраўдным фарпостам на заходніх межах Старажытнай Русі. Па-другое, той факт, што храм быў асвечаны ў гонар святых дабраверных князёў і пакутнікаў Барыса і Глеба, сыноў святога роўнаапостальнага вялікага князя Уладзіміра — хрысціцеля Русі, гаворыць пра асаблівую духоўную і культурную супольнасць усходніх славян — продкаў сучасных беларусаў, рускіх і ўкраінцаў — і дае нам выдатны прыклад іх адзінства ў Хрысце, у якім, па словах апостала Паўла, «няма ні эліна, ні іўдзея... але ўсё і ва ўсім Хрыстос». І, па-трэцяе, старажытная Каложская царква справядліва лічыцца сярод жыхароў Гродна адным з самых святых месцаў у горадзе. Бо тут, у сценах старажытнага храма, з XII стагоддзя ўзносіцца малітва «аб богаахаванай нашай краіне», «аб горадзе гэтым і ўсіх, хто вераю жыве ў ім». Пад гэтыя старажытныя скляпенні прыходзяць людзі рознага ўзросту і сацыяльнага статусу за малітвенай дапамогай да святых Барыса і Глеба, пад жыватворнае Покрыва Маці Божай дзеля цудатворнай іконы «Каложскай». Многія менавіта тут імкнучца атрымаць благаслаўленне Божае на ўступленне ў шлюб і далейшае сумеснае сямейнае жыццё, а затым прыносяць сваіх дзяцей, каб спадабіць іх благадацці Святога Хрышчэння.

Няхай Гасподзь благаславіць сваёй ласкай кожнага, хто з дапамогай гэтага фотаальбома зможа духоўна дакрануцца да найвялікшай святыні нашай духоўнасці, гісторыі і культуры — Свята-Барыса-Глебскай (Каложскай) царквы, а хто наведае гэты старажытны храм — зможа назаўжды захаваць яго дзіўнае аблічча ў сваім сэрцы.

З благаслаўненнем
архіепіскап Гродзенскі і Ваўкавыскі АРЦЕМІЙ



Свято-Борисо-Глебская (Коложская) церковь — один из древнейших православных храмов Беларуси, сооруженный в XII веке в городе над Неманом. По своим архитектурным особенностям это уникальная церковь, возведенная в самобытном стиле гродненской архитектурной школы, мастера которой использовали в своем зодчестве как традиции византийской храмовой архитектуры, так и местные восточнославянские строительные приемы. В результате такого своеобразного синтеза различных традиций возник храм, аналогов которому нет ни в древнерусском, ни в балканском православном зодчестве. Он и сейчас поражает нас оригинальностью замысла и совершенством художественного воплощения.

Помимо историко-культурной ценности для города Гродно, Свято-Борисо-Глебский храм на Коложе имеет еще и огромное духовное значение. Во-первых, этот единственный из сохранившихся с XII века храмов выразительно свидетельствует о том, что именно восточная христианская традиция, получившая впоследствии название православной, была первичной в Гродно — городе, который в период Средневековья был настоящим форпостом на западных рубежах Древней Руси. Во-вторых, тот факт, что храм был освящен в честь святых благоверных князей и страстотерпцев Бориса и Глеба, сыновей святого равноапостольного великого князя Владимира — крестителя Руси, говорит об особой духовной и культурной общности восточных славян — предков современных белорусов, русских и украинцев — и дает нам прекрасный пример их единства во Христе, в котором, по словам апостола Павла, «нет ни еллина, ни иудея... но все и во всем Христос». И, в-третьих, древняя Коложская церковь справедливо считается среди жителей Гродно одним из самых святых мест в городе. Ведь здесь, в стенах старинного храма, с XII века возносится молитва «о богохранимой стране нашей», «о граде сем и всех, верую живущих в нем». Под эти древние своды приходят люди разного возраста и социального статуса за молитвенной помощью к святым Борису и Глебу, прибегают под благодатный Покров Матери Божией ради чудотворной иконы «Коложской». Многие именно здесь стремятся получить благословение Божие на вступление в брак и дальнейшую совместную семейную жизнь, а затем приносят своих чад, чтобы сподобить их благодати Святого Крещения.

Пусть Господь благословит своей милостью каждого, кто с помощью этого фотоальбома сможет духовно прикоснуться к этой величайшей святыне нашей духовности, истории и культуры — Свято-Борисо-Глебской (Коложской) церкви, а посетившие этот древний храм смогут навсегда запечатлеть его удивительный облик в своем сердце.

*С благословением
архиепископ Гродненский и Волковысский АРТЕМИЙ*

Т

he Kalozha Church of Sts. Barys and Gleb is one of the oldest Orthodox churches of Belarus built in the XII century in Grodna, the city on the Njoman. By its architectural peculiarities this is a unique church, erected in the original style of the local architectural school, whose masters used in their art both the traditions of Byzantine temple architecture and the indigenous East Slavic building techniques. As a result of such an idiosyncratic synthesis of various traditions, a temple emerged, which has no analogues in neither Old Russian nor Balkan Orthodox architecture. Even now it amazes us with the originality of its conception and the perfection of the artistic embodiment.

In addition to the historical and cultural value for the city of Grodna, the Kalozha Church of Sts. Barys and Gleb also has great spiritual significance. First, this is the only of all extant, since the XII century, temples clearly indicating that it was the Eastern Christian tradition, later called as Orthodox, which was primary in Grodna, a city that during the Middle Ages was a real outpost on the western frontiers of ancient Rus. Secondly, the fact that the Church was consecrated in honor of the faithful saint princes and passion bearers Barys and Gleb, the sons of St. Uladzimir, Equal-to-the-Apostles and the Evangelizer of Rus, shows special spiritual and cultural commonality of the Eastern Slavs, being the ancestors of modern Belarusians, Russians and Ukrainians. It also gives us a wonderful example of their unity in Christ, in Whom, according to the words of Paul the Apostle «there is neither Greek nor Jew... but Christ is all, and in all». And, thirdly, the ancient Kalozha Church is rightly considered among the residents of Grodna as one of the holiest places in their city. It is here, in the walls of this old temple, that since the XII century the prayers «for our country», «for this city, for every city and for the faithful who live in them» have been offered. Under these domes people of different ages and social status come to beg for the help of the Sts. Barys and Gleb, strive to the blessed Protection of the Mother of God for the sake of the miraculous Kalozha icon. Many seek to receive precisely here the God's blessing to enter into marriage and further joint family life, and then bring their children to give them the grace of holy Baptism.

May the Lord bless with His grace anyone who can, by virtue of this photo album, touch ecclesiastically this greatest shrine of our spirituality, history and culture — the Kalozha Church of Sts. Barys and Gleb and those who visit this ancient temple will be able to imprint its amazing appearance in their heart forever.

*With the blessing
Archbishop of Grodna and Vaŭkavysk ARCEMIJ*





Свята-Барыса-Глебская (Каложская царква) XII стагоддзя з'яўляецца жамчужынай усяго праваслаўнага архітэктурнага дойлідства Еўропы. Шмат таямніц захоўвае гэтая святыня, захапляючы даследчыкаў асаблівым сімволіка-мастацкім афармленнем фасадаў з паліўнымі паліхромнымі керамічнымі крыжамі, якія захавалі першародныя колеры, або акустычнымі асаблівасцямі ўнутраных сцен са стройнай сістэмай мноства галаснікоў — умураваных пустацельх керамічных збаноў, па форме падобных да амфар. Шэраг навукоўцаў лічыць, што гэты геніяльны прыём старажытных дойлідаў не толькі надаваў галасам царкоўнага хору асаблівае гучанне, але і значна палегчаў вагу каменнага храма.

Царква, пабудаваная майстрамі гродзенскай школы пад кіраўніцтвам Пятра Міланега (вядома, што ён быў запрошаны будаваць храмы Кіева), перажыла стагоддзі. Усё было ў яе гісторыі: і разбуральныя войны, і пажары, і перабудовы, і спусташэнні. Змяніліся купал і дах храма. Мы да гэтага часу не ведаем, як яны выглядалі першапачаткова. Не разгаданы рэцэпт вырабу каляровых крыжоў з маёлікі ў дэкоры фасада. Як захаваліся фарбы скрозь стагоддзі? І што за надпісы на плінфе сцен? Руніцкія пасланніці асабістыя пячаткі майстроў-вытворцаў? Адказу няма да гэтага часу. А сцены з плінфы і гладкачасаных валуноў ля падмурка храма выстаялі да сярэдзіны XIX стагоддзя. І толькі ў красавіку 1853 года (гісторыя захавала гэтую ракавую дату — у ноч з 1-га на 2-е красавіка) паводкавая вада Нёмана рэзка падмыла бераг. Паўднёвая сцяна і частка заходняй паваліліся і схаваліся ў тоўшчы ракі. Але захаваліся і прывезены з Санкт-Пецярбурга чарцяжы 1852 года. Хтосьці дакладна і

падрабязна, нібы здагадваючыся аб будучай трагедыі, за год да яе педантычна зрабіў абмеры ўсяго храма.

Пачатак XXI стагоддзя ўвойдзе новай старонкай у гісторыю царквы. Навукоўцамі Нацыянальнай акадэміі навук упершыню праведзена ўнікальнае геарадарнае абследаванне ўзгорка, на якім узведзены храм. Другое такое абследаванне зрабілі нядаўна спецыялісты БНТУ і Полацкага ўніверсітэта. Геарадар «прасвяціў» усю гару пад храмам: выяўлены некаторыя пустэчы, знойдзены невядомыя пахаванні на тэрыторыі царквы, падмурак (магчыма, манастыра, які тут быў і пра які пакуль мала што вядома). Новыя археалагічныя раскопкі могуць прынесці сапраўдныя адкрыцці і сенсацыі. Беларускі архітэктар Генадзь Лаўрэцкі, навуковы кіраўнік праекта рэстаўрацыі храма, лічыць гэтую царкву вышэйшым дасягненнем усёй старажытнаправаслаўнай архітэктуры і самым галоўным сімвалам праваслаўнай веры на нашай зямлі.

Сам будынак царквы пасля Другой светнай вайны касметычна рамантаваўся толькі ў 1950 годзе. Доўгія гады ён пуставаў. Да 1977 года належаў гісторыка-археалагічнаму музею, а затым быў перададзены Музею гісторыі рэлігіі. І толькі ў 1991 годзе Свята-Барыса-Глебская (Каложская) царква была вернута ва ўлонне праваслаўнай царквы. Тут з гэтага часу рэгулярна праводзяцца ўсе службы, бяруць шлюб маладыя, сюды прыязджаюць госці і з асаблівым пачуццём накіроўваюцца гродзенцы, каб у старажытных сценах сапраўды адчуць «свет Божы і голас анёльскі». Падобнага эфекту няма больш ні ў адным храме: прамяні святла (яны бачныя нават днём) спадаюць з неба скрозь вузкія вокны, надаючы аскетыч-

наму ўнутранаму ўбранню асаблівую таямнічасць, а акустыка, створаная галаснікамі, прыўносіць у царкоўныя спевы непаўторнае ўрачыстае адценне. Атмасферу стварае і іканастас храма, падораны гродзенскай святыні Уладзімірам Мулявіным, кіраўніком сусветна вядомага беларускага вакальна-інструментальнага ансамбля «Песняры». Адночы пабываўшы тут, ён быў зачараваны Каложай і захацеў пакінуць свой добры след. Уладзімір Георгіевіч стаў збіраць грошы, раіўся з гісторыкамі і мастакамі, сам кантраляваў увесь працэс стварэння. Цяпер яго падарунак служыць храму.

Горад заўсёды трапятліва ставіўся да сваёй святыні. У сувязі з магчымым рамонтам паўстала пытанне аб службе: дзе яе праводзіць? Улады аднадушна прынялі рашэнне: непадалёк у парку, на месцы хаткі святара, была ўзведзена сучасная прыходская царква — дамавы храм. У ім ёсць усе атрыбуты для захавання царкоўных канонаў і праводзяцца службы. У новым будынку актыўна працуюць дзіцячая нядзельная школа, бібліятэка, створана маладзёжнае братэрства. Старажытная ж Каложа не мае абагравання зімой, але, нягледзячы на гэта, галоўныя святочныя ўрачыстасці ў любое надвор'е праводзяцца тут.

Нядаўна вядучыя навукоўцы ў галіне рэстаўрацыі помнікаў з Беларусі, Расіі, Украіны, Літвы і Польшчы ў трэці раз сабраліся ў Гродне. А гэтаму папярэднічала завяршэнне доўгачаканага рамонтнага аснове аналізу вынікаў экспертызы перакрыццяў і іншых драўляных канструкцый храма. Капітальны рамонт па праекце інстытута «Гроднаграмадзянпраект» з прыцягненнем лепшых спецыялістаў ААТ «Гроднажылбуд» пад пастаянным кантролем прадстаўнікоў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь быў пачаты ў 2-й палове 2017 года. Штуршком паслужыла заключэнне навукоўцаў і экспертаў, якія канчаткова зацвер-

дзіліся, што драўляныя сцены 3-га свайго зносу не змогуць вытрымаць магутнага ўраганнага ветру. Былі прааналізаваны геадэзічныя і геарадарныя даследаванні грунту, надзейнасць каменных сцен і падмуркаў, умацаванне берагавой лініі і падпорнай сцяны пад храмам. У выніку былі адноўлены драўляная частка паўднёвай і частка заходняй вонкавых сцен з пілястрамі, якія паўтараюць архітэктурны контур каменнай часткі царквы, унутраныя сцены; заменены столь і падлога, адноўлены балкон для пеўчых і лесвіца, што вядзе на яго; добраўпарадкавана тэрыторыя, зроблена падсветка царквы ў вячэрні час. Неабходныя сродкі на гэта былі вылучаны з фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва, а таксама абласнога бюджэту. Сваю лепту ўнеслі спонсары і прыхаджане.

Да лёсу Каложы не застаецца абыхавай навуковая грамадскасць. У 2015 і 2016 гадах прыходам арганізаваны і праведзены міжнародныя канферэнцыі з удзелам прызнаных аўтарытэтаў у галіне рэстаўрацыі храмаў. Тэмай 3-й Міжнароднай канферэнцыі ў снежні 2018 года стаў пошук сумесных шляхоў далейшага захавання гэтага ўнікальнага гісторыка-культурнага і культавага аб'екта. Навукоўцы пяці дзяржаў паставілі кропку і ў зацягнутай шматгадовай спрэчцы: ці трэба аднаўляць страчаныя падчас паводкі 1853 года каменныя сцены? Аднагалосна ад гэтай ідэі адмовіліся. Сур'ёзна абмяркоўвалася пытанне кансервацыі існуючых каменных сцен, стабілізацыі тэмпературнага рэжыму ўнутры. Гэта задача на бліжэйшую будучыню. «Сёння галоўнае, і пад гэтым падпісаліся на апошняй канферэнцыі ўсе ўдзельнікі, — знайсці правільнае рашэнне захавання гэтага ўнікальнага помніка», — лічыць протаіерэй Аляксандр Балоннікаў, нясучы Свята-Барыса-Глебскай (Каложскай) царквы. На гэта спадзяюцца і прыхаджане, для якіх храм на высокім беразе Нёмана —



святыня і метрыка праваслаўя на беларускай зямлі. Разам з комплексам будынкаў Замкавай гары (Старым і Новым каралеўскімі замкамі) Свята-Барыса-Глебская (Каложская) царква XII стагоддзя з'яўляецца гісторыка-архітэктурным запаветнікам і гонарам усёй Беларусі. Урад даўно ўнёс яе для ўключэння ў спіс Сусветнай спадчыны ЮНЕСКА. Папулярызацыі храма служыць і штогод праводзіцца Міжнародны фестываль праваслаўных спеваў «Каложскі Благавест», які васямнаццаты раз сабраў у лютым 2019 года сорок калектываў з многіх дзяржаў Еўропы.

А святыня не перастае здзіўляць і адкрываць свае таямніцы. «Гэта Божы знак і падзяка за людскі клопат і беражлівыя адносіны», — лічыць айцец Аляксандр Балоннікаў. Падчас заканчэння рамонтнага аднаго з аўкцыёнаў у Германіі нечакана з'явілася інфармацыя аб іконе Каложскай Божай Маці, якая была страчана (падрабязнае апісанне і каляровая літаграфія былі зроблены і апублікаваны святаром І. Кульчынскім у 1867 годзе). Настаяцель царквы паехаў за Одэр. Разгадка часткова адкрылася толькі пры асабістым аглядзе. У яго руках быў раней нікому не вядомы спіс абраза, зроблены ў самым пачатку XX стагоддзя. Мяркуюцца, што ствараўся ён у адной з лаўр Расійскай імперыі для падарунка цару Мікалаю II. Але як ікона апынулася ў Германіі — яшчэ адна загадка без адказу. Зараз гэтая рэліквія вярнулася дадому. Верым, што яшчэ вернецца і сам цудатворны абраз, які перад наступам кайзераўскіх войскаў на Гродна ў Першую сусветную вайну быў эвакуіраваны ў Маскву. У канцы 30-х гадоў XX стагоддзя апошняя вестка: ікона выстаўлена ў Румянцаўскім музеі. А далей была вайна, эвакуацыя культурных каштоўнасцей ужо з Масквы — і невядомасць... Фактам застаюцца сведчанні

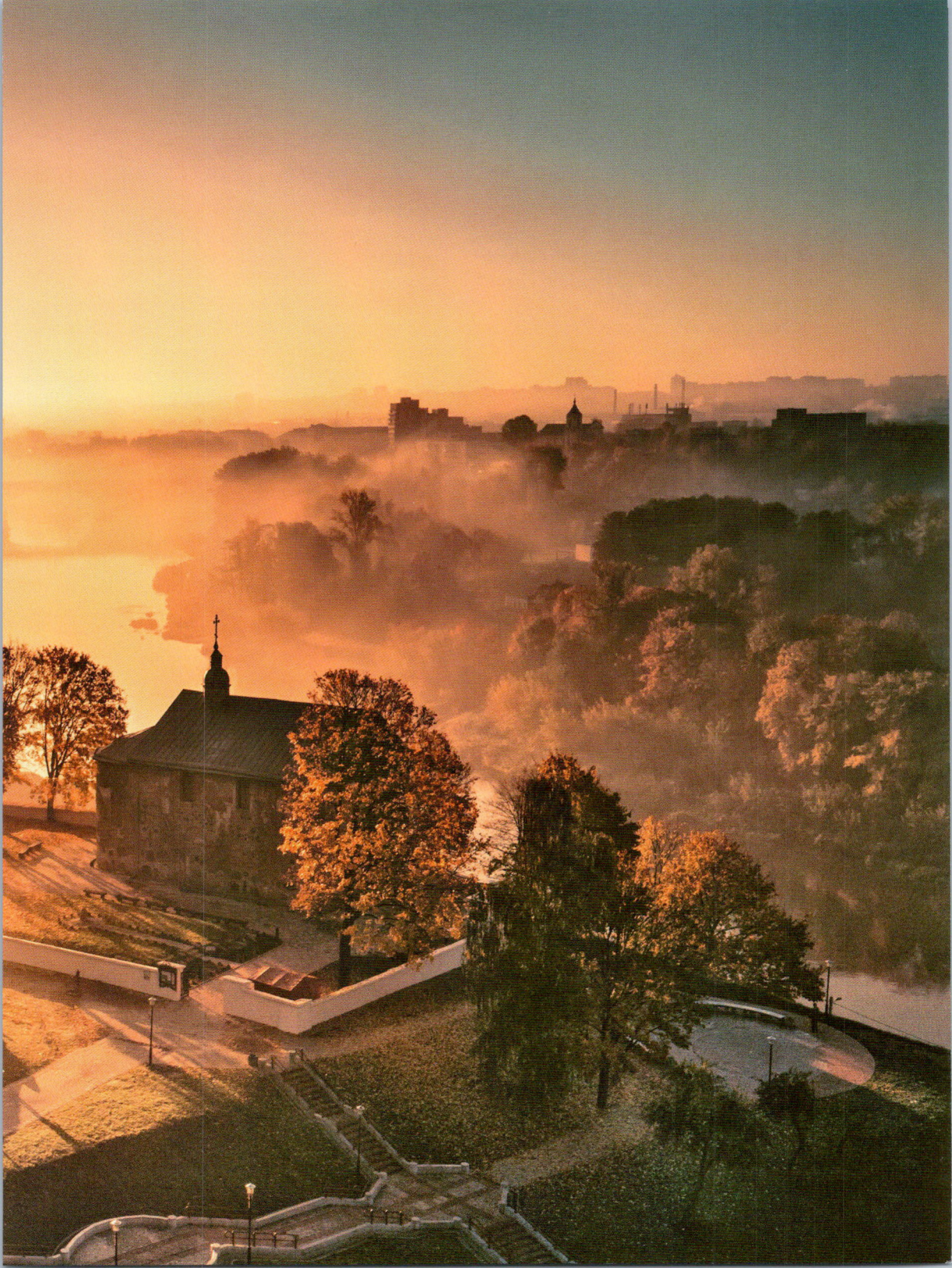
відавочцаў, што малебен з іконай Каложскай Божай Маці ў цэнтры горада павярнуў германскія варожыя полчышчы, што стаялі на подступах, на Захад. Перад абразом у Гродне маліўся і імператар Мікалай II з жонкай і дзвюма дочкамі ў час інспекцыі абарончых збудаванняў у 1914 годзе.

Яшчэ адна важная падзея ў пачатку XXI стагоддзя: дэлегацыя адміністрацыі горада Хімки Маскоўскай вобласці (горада-пабраціма Гродна) пасля экскурсіі ў Каложу загарэлася ідэяй зрабіць падарунак храму. Па благаславенні Патрыярха Маскоўскага і ўсяе Русі Алексія II у адной з ікананісных майстэрняў Масквы быў замоўлены і выраблены па захаваных апісаннях і літаграфіі новы спіс абраза ў натуральную велічыню, асвячоны самім патрыярхам і ў 2006 годзе ўрачыста ўнесены ў храм. А група маскоўскіх мастацтвазнаўцаў і гісторыкаў сёння працягвае пошук арыгінала, уважліва вывучае запаснікі вядомых музеяў расійскай сталіцы і не губляе надзею знайсці гродзенскую святыню. Руская праваслаўная царква шануе гэты абраз: у гонар цудатворнай іконы 1 мая ўсталявана свята — Дзень іконы Каложскай Божай Маці.

Каложа была і застаецца галоўным турыстычным аб'ектам горада Гродна: унікальны старажытны храм, памятны знак Давіду Гарадзенскаму, новая прыходская царква з вялікім мазаічным абліччам Маці Божай, якая нібы з глыбіні стагоддзяў глядзіць на людзей і натхняе іх на дабро і духоўнасць. Штогод тысячы турыстаў з розных краін, дзякуючы ўведзенаму бязвізаваму рэжыму, прыязджаюць, каб адчуць багацце гэтага ўнікальнага і адзінага ў свеце храма, несмяротнага тварэння нашых продкаў. Гэта гонар усёй беларускай зямлі. Яна працягвае будаваць розумы ўсіх неабыхавых людзей.

*Аляксандр Ласмінскі, заслужаны журналіст
Беларускага саюза журналістаў*





Свято-Борисо-Глебская (Коложская) церковь XII века является жемчужиной всего православного архитектурного зодчества Европы. Много тайн до сих пор хранит эта святыня, восхищая исследователей особенным символично-художественным оформлением фасадов с поливными полихромными керамическими крестами, сохранившими первозданные цвета, или акустическими особенностями внутренних стен со стройной системой множества голосников — вмурованных пустотелых керамических кувшинов, по форме похожих на амфоры. Ряд ученых считает, что этот гениальный прием древних зодчих не только придавал голосам церковного хора особенное звучание, но и значительно облегчал вес каменного храма.

Церковь, возведенная мастерами гродненской школы под руководством Петра Милонегга (известно, что он был приглашен строить храмы Киева), пережила столетия. Все было в ее истории: и разрушительные войны, и пожары, и перестройки, и разорения. Изменились купол и крыша храма. Мы до сих пор не знаем, как они выглядели изначально. Не разгадан рецепт изготовления цветных крестов из майолики в декоре фасада. Как сохранились краски сквозь столетия? И что за надписи на плинфе стен? Рунические послания или личные печати мастеров-изготовителей? Ответа нет до сих пор. А ведь стены из плинфы и гладкотесаных валунов у основания храма выстояли до середины XIX столетия. И лишь в апреле 1853 года (история сохранила эту роковую дату — в ночь с 1-го на 2-е апреля) паводковая вода Немана резко подмыла берег. Южная стена и часть западной рухнули и скрылись в толще реки. Но сохранились и привезены из Санкт-Петербурга чертежи

1852 года. Кто-то точно и подробно, словно догадываясь о предстоящей трагедии, за год до нее педантично сделал обмеры всего храма.

Начало XXI века войдет новой страницей в историю церкви. Учеными Национальной академии наук впервые проведено уникальное георадарное обследование холма, на котором возведен храм. Второе такое обследование сделали недавно специалисты БНТУ и Полоцкого университета. Георадар «просветил» всю гору под храмом: выявлены некоторые пустоты, найдены неизвестные захоронения на территории церкви, фундамент (возможно, монастыря, который здесь был и о котором пока мало что известно). Новые археологические раскопки могут принести настоящие открытия и сенсации. Белорусский архитектор Геннадий Лаврецкий, научный руководитель проекта реставрации храма, считает эту церковь высшим достижением всей древнеправославной архитектуры и самым главным символом православной веры на нашей земле.

Само здание церкви после Второй мировой войны косметически ремонтировалось только в 1950 году. Долгие годы оно пустовало. До 1977 года принадлежало историко-археологическому музею, а затем было передано Музею истории религии. И только в 1991 году Свято-Борисо-Глебская (Коложская) церковь была возвращена в лоно православной церкви. Здесь с этого времени регулярно проводятся все службы, венчания молодежи, сюда приезжают гости и с особым чувством устремляются гродненцы, чтобы в древних стенах воистину ощутить «свет Божий и глас ангельский». Подобного эффекта нет больше ни в одном храме: лучи света (они видны даже днем) ниспадают с неба сквозь узкие окна, при-

давая аскетичному внутреннему убранству особую таинственность, а акустика, созданная голосниками, привносит в церковное пение неповторимый торжественный оттенок. Атмосферу создает и иконостас храма, подаренный гродненской святыне Владимиром Мулявиным, руководителем всемирно известного белорусского вокально-инструментального ансамбля «Песняры». Однажды побывав здесь, он был очарован Коложей и захотел оставить свой добрый след. Владимир Георгиевич стал собирать деньги, советовался с историками и художниками, сам контролировал весь процесс создания. Теперь его подарок служит храму.

Город всегда трепетно относился к своей святыне. В связи с возможным ремонтом возник вопрос о службе: где ее проводить? Власти единодушно приняли решение: неподалеку в парке, на месте домика священника, была возведена современная приходская церковь — домовый храм. В нем есть все атрибуты для соблюдения церковных канон и проводятся службы. В новом здании активно работают детская воскресная школа, библиотека, создано молодежное братство. Древняя же Коложа не имеет обогрева зимой, но, несмотря на это, главные праздничные торжества в любую погоду проводятся здесь.

Недавно ведущие ученые в области реставрации памятников из Беларуси, России, Украины, Литвы и Польши в третий раз собрались в Гродно. А этому предшествовало завершение долгожданного ремонта на основе анализа результатов экспертизы перекрытий и других деревянных конструкций храма. Капитальный ремонт по проекту института «Гродногражданпроект» с привлечением лучших специалистов ОАО «Гродножилстрой» под постоянным контролем представителей Министерства культуры Республики Беларусь был начат во 2-й половине 2017 года. Толчком послужило заключение ученых и экспертов, которые окончательно утвердились, что деревянные

стены из-за своего износа не смогут выдерживать мощного ураганного ветра. Были проанализированы геодезические и георадарные исследования грунта, надежность каменных стен и фундаментов, укрепление береговой линии и подпорной стены под храмом. В результате были восстановлены деревянная часть южной и часть западной наружных стен с пилястрами, которые повторяют архитектурный контур каменной части церкви, внутренние стены; заменены потолок и пол, восстановлен балкон для певчих и ведущая на него лестница; благоустроена территория, сделана подсветка церкви в вечернее время. Необходимые средства на это были выделены из фонда Президента Республики Беларусь по поддержке культуры и искусства, а также областного бюджета. Свою лепту внесли спонсоры и прихожане.

К судьбе Коложи не остается равнодушной научная общественность. В 2015 и 2016 годах приходом организованы и проведены международные конференции с участием признанных авторитетов в области реставрации храмов. Темой 3-й Международной конференции в декабре 2018 года стал поиск совместных путей дальнейшего сохранения этого уникального историко-культурного и культового объекта. Ученые пяти государств поставили точку и в затянувшемся многолетнем споре: нужно ли восстанавливать утраченные во время наводнения 1853 года каменные стены? Единогласно от этой идеи отказались. Серьезно обсуждался вопрос консервации существующих каменных стен, стабилизации температурного режима внутри. Это задача на ближайшее будущее. «Сегодня главное, и под этим подписались на последней конференции все участники, — найти правильное решение сохранения этого уникального памятника», — считает протоиерей Александр Болонников, настоятель Свято-Борисоглебской (Коложской) церкви. На это надеются и прихожане, для которых храм на высоком берегу Немана — святыня и метрика

православия на белорусской земле. Вместе с комплексом зданий Замковой горы (Старым и Новым королевскими замками) Свято-Борисо-Глебская (Коложская) церковь XII века является историко-архитектурным заповедником и гордостью всей Беларуси. Правительством давно внесло ее для включения в список Всемирного наследия ЮНЕСКО. Популяризации храма служит и ежегодно проводимый Международный фестиваль православных песнопений «Коложский Благовест», собравший в феврале 2019 года сорок коллективов из многих государств Европы в восемнадцатый раз.

А святыня не перестает удивлять и открывать свои тайны. «Это Божий знак и благодарность за людскую заботу и бережное отношение», — считает отец Александр Болонников. Во время окончания ремонта на одном из аукционов в Германии неожиданно появилась информация об иконе Коложской Богоматери, которая была утеряна (подробное описание и цветная литография были сделаны и опубликованы священником И. Кульчинским в 1867 году). Настоятель церкви поехал за Одер. Разгадка частично открылась только при личном осмотре. В его руках был ранее никому не известный список иконы, сделанный в самом начале XX века. Предполагается, что создавался он в одной из лавр Российской империи для подарка царю Николаю II. Но как икона оказалась в Германии — еще одна загадка без ответа. Теперь эта реликвия вернулась домой. Верим, что еще вернется и сама чудотворная икона, которая перед наступлением кайзеровских войск на Гродно в Первую мировую войну была эвакуирована в Москву. В конце 30-х годов XX столетия последнее известие: икона выставлена в Румянцевском музее. А далее была война, эвакуация культурных ценностей уже из Москвы — и неизвест-

ность... Фактом остаются свидетельства очевидцев, что молебен с иконой Коложской Богоматери в центре города повернул стоящие на подступах германские вражеские полчища на Запад. Перед иконой в Гродно молился и император Николай II с супругой и двумя дочерьми во время инспекции оборонительных сооружений в 1914 году.

Еще одно важное событие в начале XXI века: делегация администрации города Химки Московской области (города-побратима Гродно) после экскурсии в Коложу загорелась идеей сделать подарок храму. По благословению Патриарха Московского и всея Руси Алексия II в одной из иконописных мастерских Москвы был заказан и изготовлен по сохранившимся описаниям и литографии новый список иконы в натуральную величину, освящен самим патриархом и в 2006 году торжественно внесен в храм. А группа московских искусствоведов и историков и сегодня продолжает поиск подлинника, внимательно изучает запасники известных музеев российской столицы и не теряет надежды найти гродненскую святыню в оригинале. Русская православная церковь почитает этот образ: в честь чудотворной иконы 1 мая установлен праздник — День иконы Коложской Богоматери.

Коложа была и остается главным туристическим объектом города Гродно: уникальный древний храм, памятный знак Давиду Городенскому, новая приходская церковь с большим мозаичным ликом Богоматери, которая словно из глубины столетий вдохновляет людей на добро и духовность. Ежегодно тысячи туристов из разных стран, благодаря введенному безвизовому режиму, приезжают, чтобы ощутить благодать этого уникального храма, бессмертного творения наших предков. Это гордость всей белорусской земли.

Александр Лосминский, заслуженный журналист Белорусского союза журналистов









he Kalozha Church of Sts. Barys and Gleb of the XII century is a pearl of the whole Orthodox architecture of Europe. To this day the shrine keeps multiple secrets and mesmerizes researchers by its special symbolic and artistic decoration of the facades with glazed polychrome ceramic crosses, still retaining their original colours, or acoustic features of the internal walls with cohesive system of numerous resonators. The last means imbedded hollow ceramic jugs whose form is similar to amphorae. A number of scientists believe that this ingenious technique of the ancient architects not only gave the voices of the church choir a special sound, but also greatly eased the weight of the stone temple.

This temple, brilliantly erected by the masters of the Grodno architecture school under the direction of P. Milaneg (as is known that he was invited to build the churches of Kiev), went through centuries. Its history includes everything: devastating wars, fires, rebuilding and depredations. The dome and roof were redesigned. Even now we have no idea how they looked originally. The recipe for making colour crosses of majolica used in the facade decor is obscure as well. How the colours managed to retain up to this day? And what do the inscriptions on the plinth mean? Are they runic messages or personal seals of constructors? There is still no answer.

Unbelievable, but the walls of plinth and hewn boulders, being at the base of the temple, survived until the middle of the XIX century. And it is only in April 1853 (the history preserved this fateful date — on the night of April 2) the flood water of the Njoman sharply washed away the coast. The southern wall and part of the western one collapsed and disappeared in the water. However there were kept drawings

of 1852 in St. Petersburg describing perfectly this unique temple. One year before someone accurately and in detail made measurements of the whole church, as if he knew about the upcoming tragedy.

The beginning of the XXI century will enter as a new page in the history of the Church. Scientists of the National Academy of Sciences for the first time conducted a unique GPR survey of the hill on which the temple was created. The second similar survey was realized recently by specialists of the Belarusian National Technical University and the University of Polack. The radar 'looked' through the whole mountain under the temple. As a result, some cavities were revealed, unidentified burial places were found on the territory of the church as well as a building foundation (perhaps of a monastery existed here before and practically unknown to science). New archaeological excavations can bring true discoveries and sensations. The Belarusian architect and scientific director of the temple restoration project Genadz Laŭrecki believes that this church is the highest achievement in the whole of ancient Orthodox architecture and the main symbol of the Orthodox faith on our land.

After the Second World War the church building itself was only facelifted in 1950. For many years it was empty. Until 1977 it belonged to the historical-archeological museum, and then it was transferred to the Museum of the History of Religion. And only in 1991, the Kalozha Church of Sts. Barys and Gleb was returned to fold of the Orthodox Church. From this time all prayers are regularly held, newlyweds are married, guests come here and Grodno residents rush with a special feel, willing to truly perceive the *Light of God and Voice of Angels* within the ancient walls. No other temple has such effect: the rays of light (they

are visible even in the daytime) comes from the sky through narrow windows, giving the ascetic interior decoration a particular mystery, and the acoustics created by the resonators add a unique solemn hue to the church singing. The atmosphere is reinforced by the iconostasis of the church, presented to the Grodna shrine by Uladzimir Muljavin, the head of the world-famous Belarusian vocal-instrumental band 'Pesnyary'. Once having been here, he was fascinated by the Kalozha church and wanted to make a charitable contribution. Uladzimir began to collect money, consult with historians and artists, controlling the entire process of its creation. Now his gift serves the temple.

The city has always been attentive about its shrine. Due to a possible renovation, a question about the prayer place arose. Where to conduct it? The authorities unanimously took a decision: not far from the park, at the place of the priest's house, a modern parish church was erected — a home church. It keeps all religious canons and until now is used for services. There is also an active children's Sunday school, a library, a youth fraternity was established. But though the ancient Kalozha has no heating in winter, the main holiday celebrations in any weather are still held here.

Recently, leading restoration scientists from Belarus, Russia, Ukraine, Lithuania and Poland gathered for the third time in Grodna. This was preceded by the completion of the long-awaited repairing done in accordance with the state of ceilings and other wooden structures of the temple. A major repair under the project of the 'Grodnagrazhdanpraekt' Institute involving the best specialists of the homonymous OJSC began in the second half of 2017 with the constant supervision of representatives of the Ministry of Culture of the Republic of Belarus. Further impetus was provided by the conclusion of scientists and experts, who finally asserted that the wooden walls, due to their deterioration, would not be able to withstand the powerful hurricane wind. Geodetic and georadar studies

of the soil, reliability of stone walls and foundations were conducted, the coastline and the retaining wall under the temple were strengthened. As a result, the wooden part of the southern and western exterior walls with pilasters, echoing the architectural contour of the stone part of the church, were repaired. The internal walls, the ceiling and floor were replaced, the balcony for the singers and the leading staircase were restored, the night highlighting was organized. The necessary funds were allocated from the fund of the President of the Republic of Belarus for the support of culture and art, as well as from the regional budget. Parishioners also offered their mite.

The fate of the Kalozha church still attracts attention of the scientific community. In 2015 and 2016 the Parish organized international conferences with inviting acknowledged authorities in the sphere of church renovation. The theme of the 3rd international conference held in December 2018 was the search for joint ways to preserve this unique historical, cultural and religious object. Scientists of five states put a period to the multiannual dispute about necessity to restore the stone walls lost during the 1853 flood. The idea was rejected unanimously. Instead, the question of the conservation of the existing stone walls, the stabilization of the temperature regime inside was seriously examined. These last theses became the task for the near future. 'Today the main thing, and all participants signed up for this at the last conference, is to find the right solution for preserving this unique monument,' says Archpriest Aljaksandr Balonnikau, rector of the Church of Sts. Barys and Gleb. The parishioners, for whom the temple on the high bank of the Njoman is a shrine and metric of Orthodoxy on the Belarusian land, also hope for this. Together with the complex of buildings of the Castle Hill (the Old and New Royal Castles), the Church of the XII century is a historical and architectural marvel and the pride of all of Belarus.



The government has long proposed it to be included in the UNESCO World Heritage List. The *Kalozhsky Blagavest* International Festival of Orthodox chants, which is organized annually and held in February 2019 for the eighteenth time, serves to promote the church.

And the shrine never ceases to amaze and reveal its secrets. 'This is the sign from God and His gratitude for people's care and endeavor' considers Father Aljaksandr Balonnikau. During the end of the renovation, some information appeared unexpectedly about the revealing of the previously lost Our Lady of Kalozha at one of the auctions in Germany (a detailed description of the icon and colour lithographs were made and published by the priest I. Kulčinski in 1867). The rector of the church went for Oder. The mystery was partially revealed only during a personal examination. He found a previously unknown to anyone copy of the icon, made at the very beginning of the XX century. It is assumed that it was created in one of the Laurels of the Russian Empire as a gift to Tsar Mikalaj II. But how the icon turned out to be in Germany is another mystery without an answer. Now this relic has returned home. We hope for returning of the original miraculous icon, which, before the advance of the Kaiser troops in Grodna in the First World War was evacuated to Moscow. In the late 30s of the XX century we had the last reference: the icon was exhibited in the Rumjancau Museum. And then, there was a new war, the evacuation of cultural property from Moscow itself and uncertainty... There were eyewitness testimonies that the prayer service with the icon of the Our Lady of Kalozha in the city center turned away

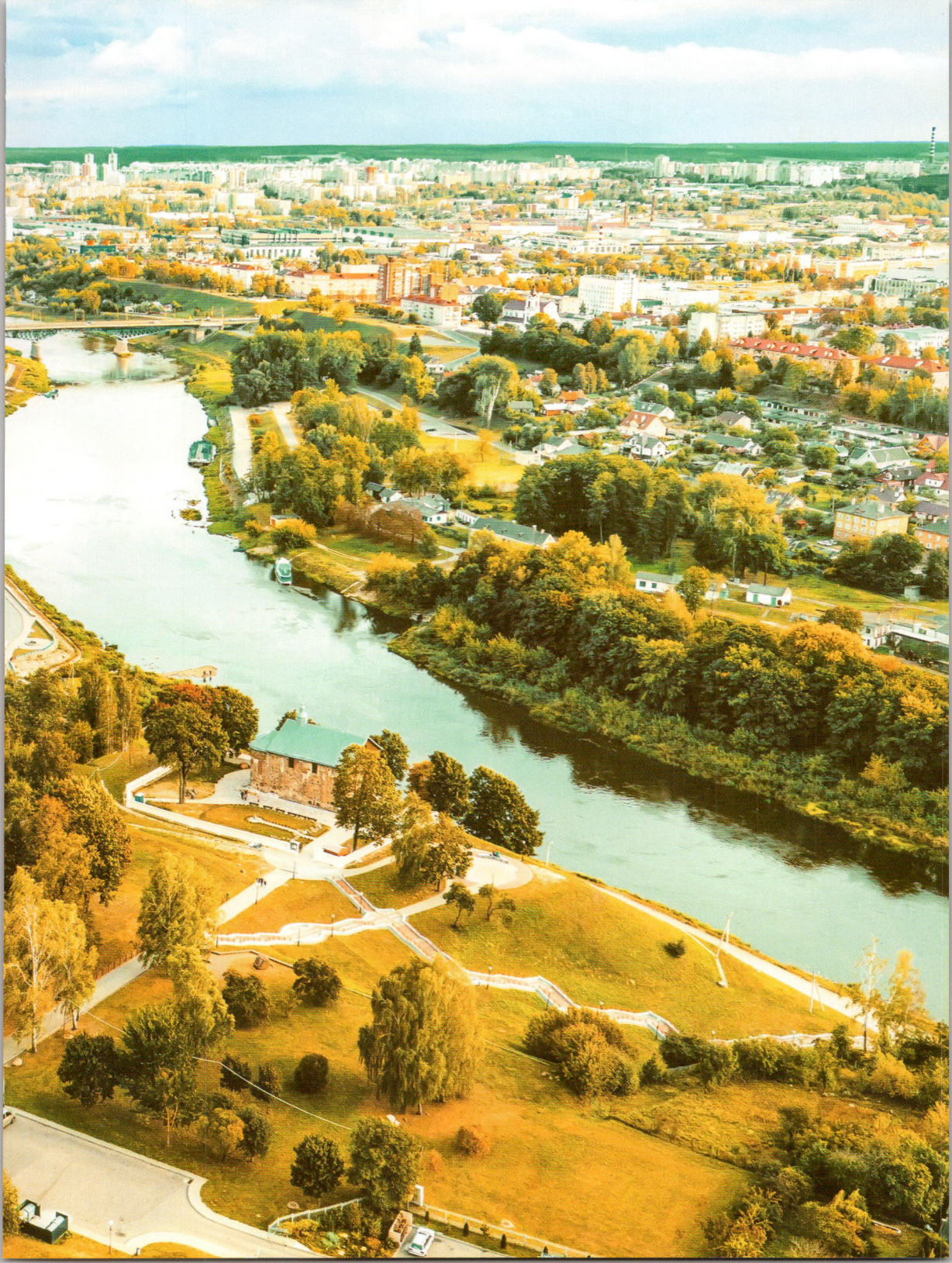
the German enemy hordes to the West. In 1914 during the inspection of fortifications in Grodna Emperor Mikalaj II with his wife and two daughters prayed before the icon.

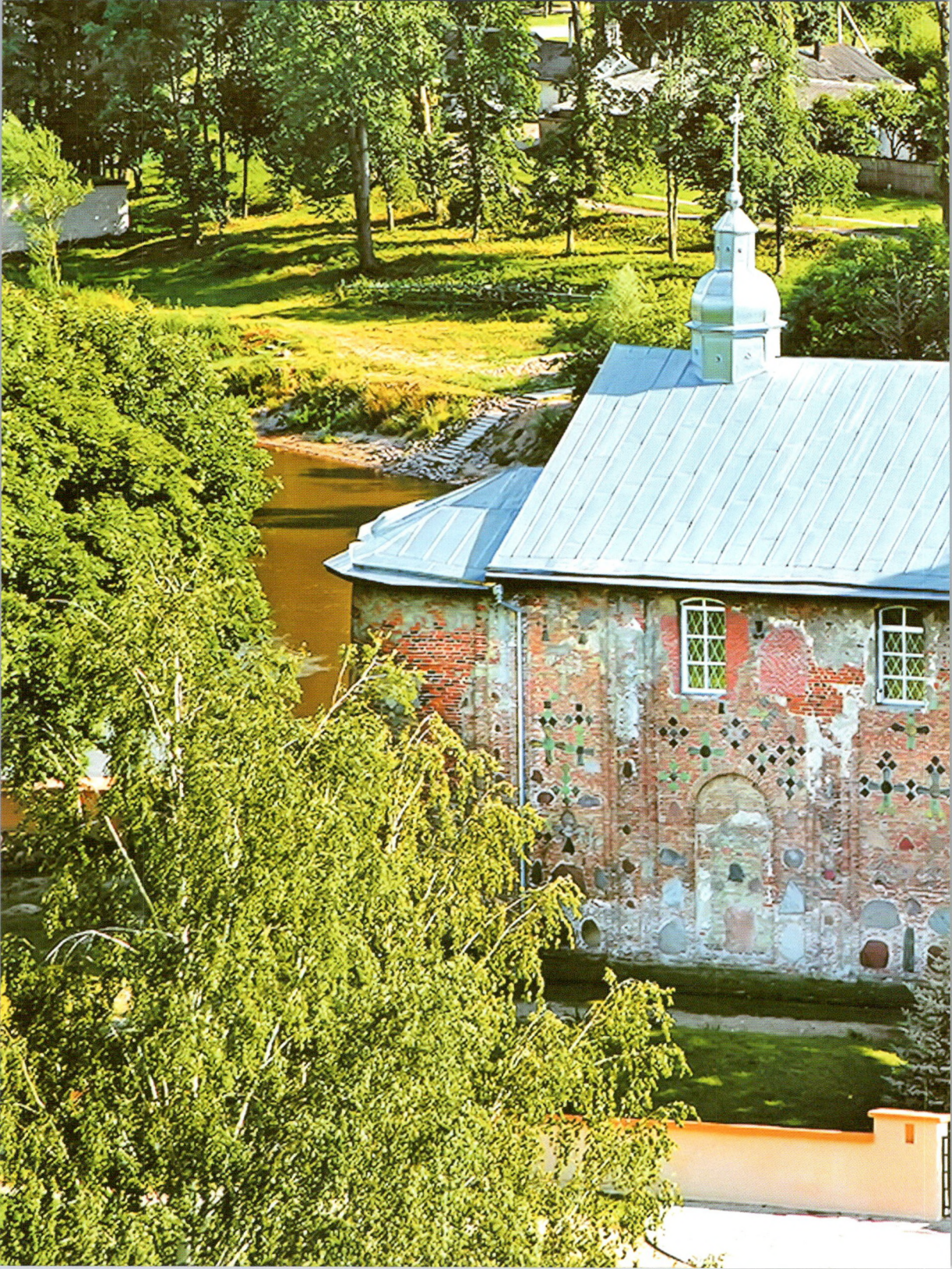
In the beginning of the XXI century another important event took place: a delegation of Khimki authorities, a city in Moscow region being a twin city of Grodna, after the excursion to the Kalozha church, heartily desired to make a donation to the temple. With the blessing of the Patriarch of Moscow and All Rus Aleksij II, in one of the iconographic workshops in Moscow a new full-size copy of the icon was ordered and made from the remaining descriptions and lithographs, consecrated by the Patriarch himself and solemnly brought into the church in 2006. However a group of Moscow art experts and historians still continues the search for the original, carefully examining vaults of famous museums of the Russian capital and does not lose hope of finding the shrine of Grodna in the original form. The Russian Orthodox Church honours this image: the holiday of May 1 is set as the Day of the Our Lady of Kalozha.

The Kalozha church was and remains the main tourist site of the city of Grodna. It includes a unique ancient temple, a memorial sign to David of Grodna, a new parish church with a large mosaic of the holy face of Our Lady, inspiring people by her kind look as if from a depth of centuries to good and spirituality. Every year, thousands of tourists from different countries enjoying the introduced visa-free regime come to experience the grace of this unique temple, the immortal creation of our ancestors. This is the pride of the entire Belarusian land.

*Aljaksandr Lasminski,
the Honoured journalist of the Belarusian Union of
journalist*











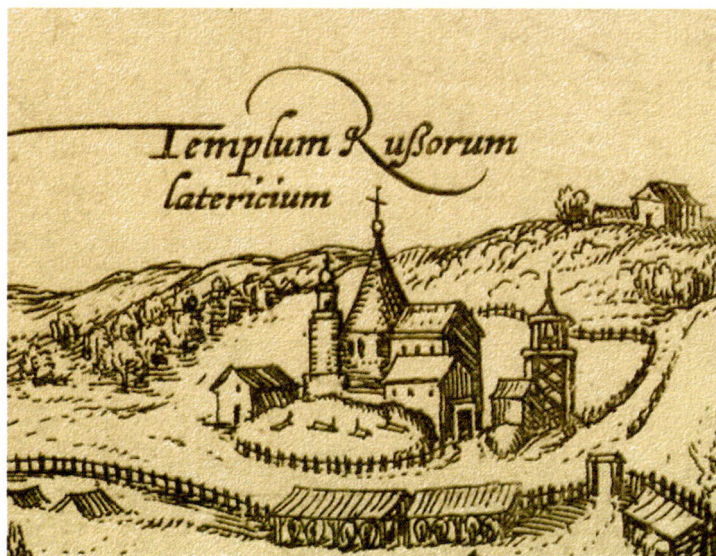




Каложская царква.
Малюнак Н. Орды.
Пасля 1853

Коложская церковь.
Рисунок Н. Орды.
После 1853

The Kalozha church.
Drawing of N. Orda.
After 1853



Царква на гравюры
М. Цюнта. 1568

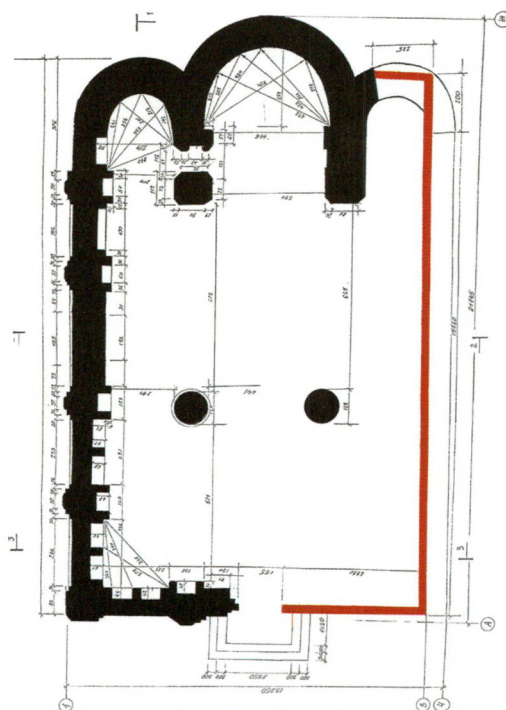
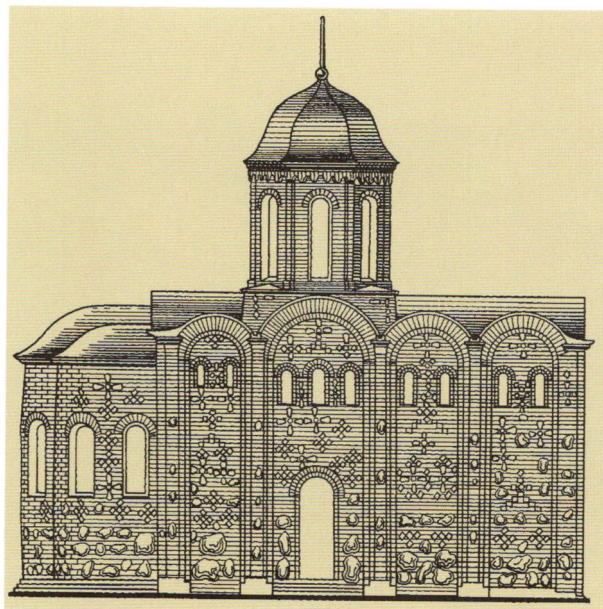
Церковь на гравюре
М. Цюндта. 1568

The church on the engraving
of M. Zündt. 1568

Варыянт рэканструкцыі
Каложскай царквы
М. Вароніна. 1954

Вариант реконструкции
Коложской церкви
Н. Воронина. 1954

The variant of the Kalozha
church reconstruction by
M. Varonin. 1954



Абмерны чарцёж перыметра храма

Обмерный чертеж периметра храма

The dimension drawing of the temple perimeter



Каложа пасля рамонту.
Фота пач. XX ст.

Коложа после ремонта.
Фото нач. XX в.

The Kaloza after the
renovation. Photo,
beginning of the XX c.

Каложская царква.

Фотаадкрытка

Я. Булгака. 1920-я

Коложская церковь.

Фотооткрытка

Я. Булгака. 1920-е.

The Kaloza church.

Photo postcard of

J. Bulhak. 1920s



Каложя. Паштоўка. 1907
 Коложа. Открытка. 1907
 The Kalozha. Postcard. 1907



Каложская царква.
 Акварэль М. Кулешы.
 1840-я
 Коложская церковь.
 Акварель М. Кулеши.
 1840-е
 The Kalozha church.
 Watercolor of M. Kuleša.
 1840s





Гродна. Коложанская церковь.
Grodno. Kołozha.

Каложя.
Фото Л. Гельгора. 1920-я
Коложа.
Фото Л. Гельгора. 1920-е
The Kalozha.
Photo of L. Gelgor. 1920s

Каложская царква
на беразе Нёмана.
Фото 2007 г.

Коложская церковь
на берегу Немана.
Фото 2007 г.

The Kalozha church
on the coast of Njoman.
Photo of 2007



Каложская царква.
1930-я
Коложская церковь.
1930-е
The Kalozha church.
1930s



GRODNO. Cerkiewka z XI wieku na Kalozy.

Каложская царква
да рамонту. 2003
Коложская церковь
до ремонта. 2003
The Kalozha church before
the renovation. 2003









Першыя званы Каложы. 2004
Первые колокола Коложи. 2004
The first bells of the Kalozha. 2004

Памятны камень князю
Давіду Гарадзенскаму
Памятный камень князю
Давиду Гродзенскому
The memorial sign devoted to
the knyaz David of Grodna





Загадкі царкоўных сцен
Загадки церковных стен
Secrets of the church walls



Крыжы з маёлікі
Кресты из майолики
Crosses of majolica





Амфары — галаснікі храма

Амфоры — голосники храма

Amphorae — resonators of the temple



Вадалей XII—XIII стст.

Водолей XII—XIII вв.

Aquarius of the XII—XIII cc.



Таямнічія неразгаданыя знакі
на плінфе храма

Таинственные неразгаданные знаки
на плинфе храма

Mysterious undeciphered signs
on the plinth of the temple





Шліфованія гранітныя
камяні ў муры сцен
Шлифованные гранитные
камни в кладке стен
Polished granite stones
in the brickwork





Маячки інфармавалі пра стан
муру яшчэ ў 1930-я гг.

Маячки информировали
о состоянии кладки еще
в 1930-е гг.

The indicators showed
the brickwork state even
in the 1930s



Крыжы з каляровай маёлікі
на паўночнай сцяне храма

Кресты из цветной майолики
на северной стене храма

Color crosses of majolica
on the northern wall of the temple

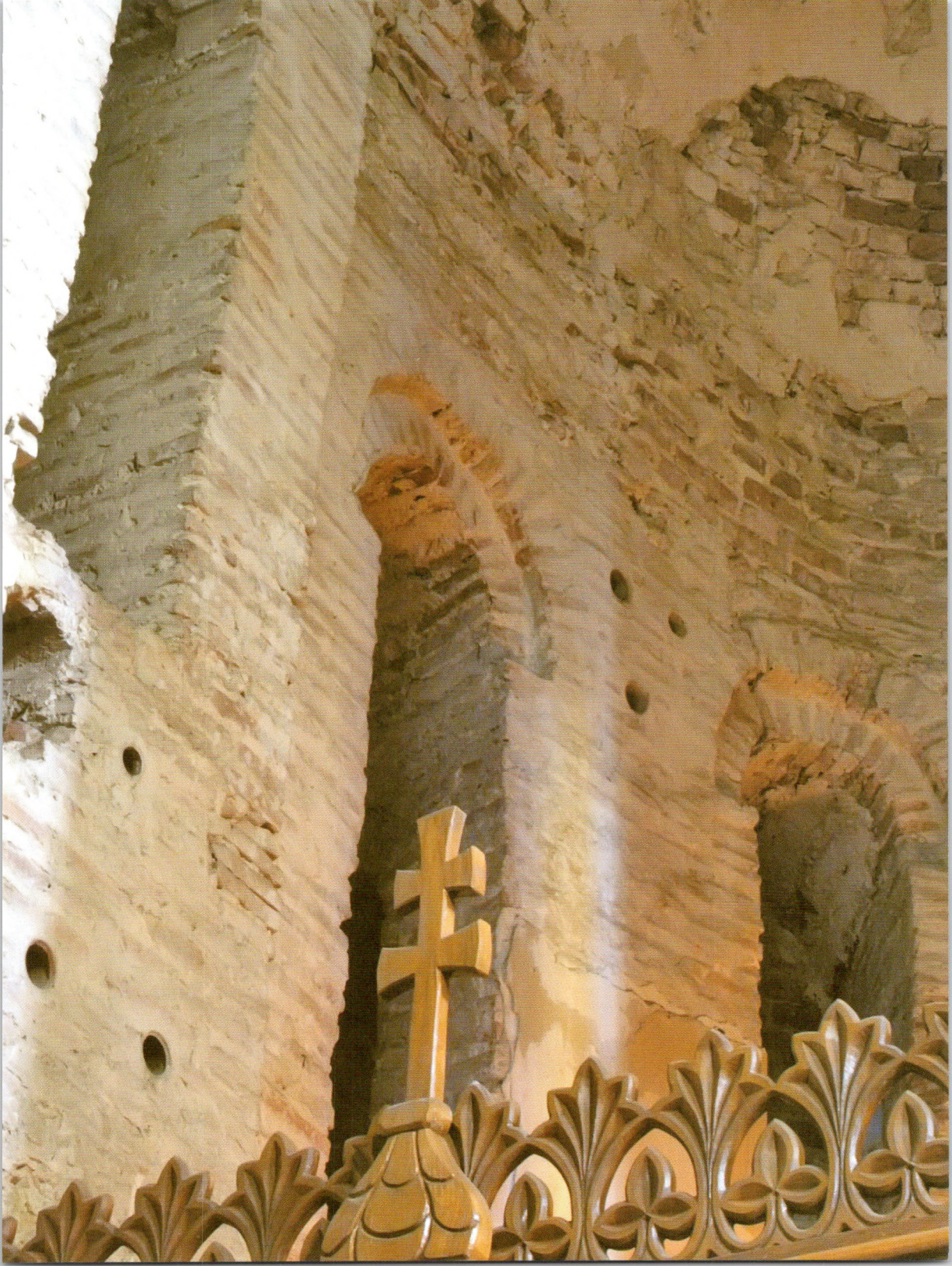


Фрагменти інтер'єра
паўночнай алтарнай апсіды
з галаснікамі ўнутры храма

Фрагменты інтер'єра
северной алтарной апсиды
с голосниками внутри храма

Interior elements
of the northern apse
with resonators









Фрагмент старажытнага роспісу
 Фрагмент древней росписи
 Fragments of an old mural painting

Усходы ўнутры сцяны XII ст.
 Лестница внутри стены XII в.
 Stairs inside the wall of the XII c.



Нішы ў сценах
палягчалі вагу храма

Ниши в стенах
облегчали вес храма

Niches in the walls eased
the temple weight







Інтэр'ер храма канца 1990-
х гг.

Интерьер храма конца 1990-х гг.

The temple interior, end of the 1990s



Царскія дзверы іканастаса.

Разьба па дрэве

Царские врата иконостаса.

Резьба по дереву

Holy doors of the Iconostasis.

Woodcarving



Загадкавае «святло Божае»
падчас царкоўнай службы
Загадочный «свет Божий»
во время церковной службы
An enigmatic «Light of God»
during the service

Інтэр'ер храма канца XX ст.
Интерьер храма конца XX в.
The temple interior, end of the XX c.









Ківо́т з выявай святых
паку́тнікаў Барыса і Глеба,
у гонар якіх названа царква

Киот с изображением
святых мучеников Бориса
и Глеба, в честь которых
названа церковь

The kiot depicting Sts. Passion
bearers Barys and Gleb, for
which the church is named





Інтэр'ер царквы
да рамонту 2016 г.

Интерьер церкви
до ремонта 2016 г.

The church interior
before the renovation
of 2016





Святар
Уладзімір Барысевіч
падчас велікоднага
богаслужэння
Священник
Владимир Борисевич
во время пасхального
богослужения
The priest
Uladzimir Barysevič
during the Easter service















За благаславеннем у Каложу
За благословением в Коложу
To the Kalozha in search of blessing

Са старажытнага храма пачынаюцца
ўсе экскурсіі па горадзе
С древнего храма начинаются
все экскурсии по городу
All the city tours start with
the ancient temple





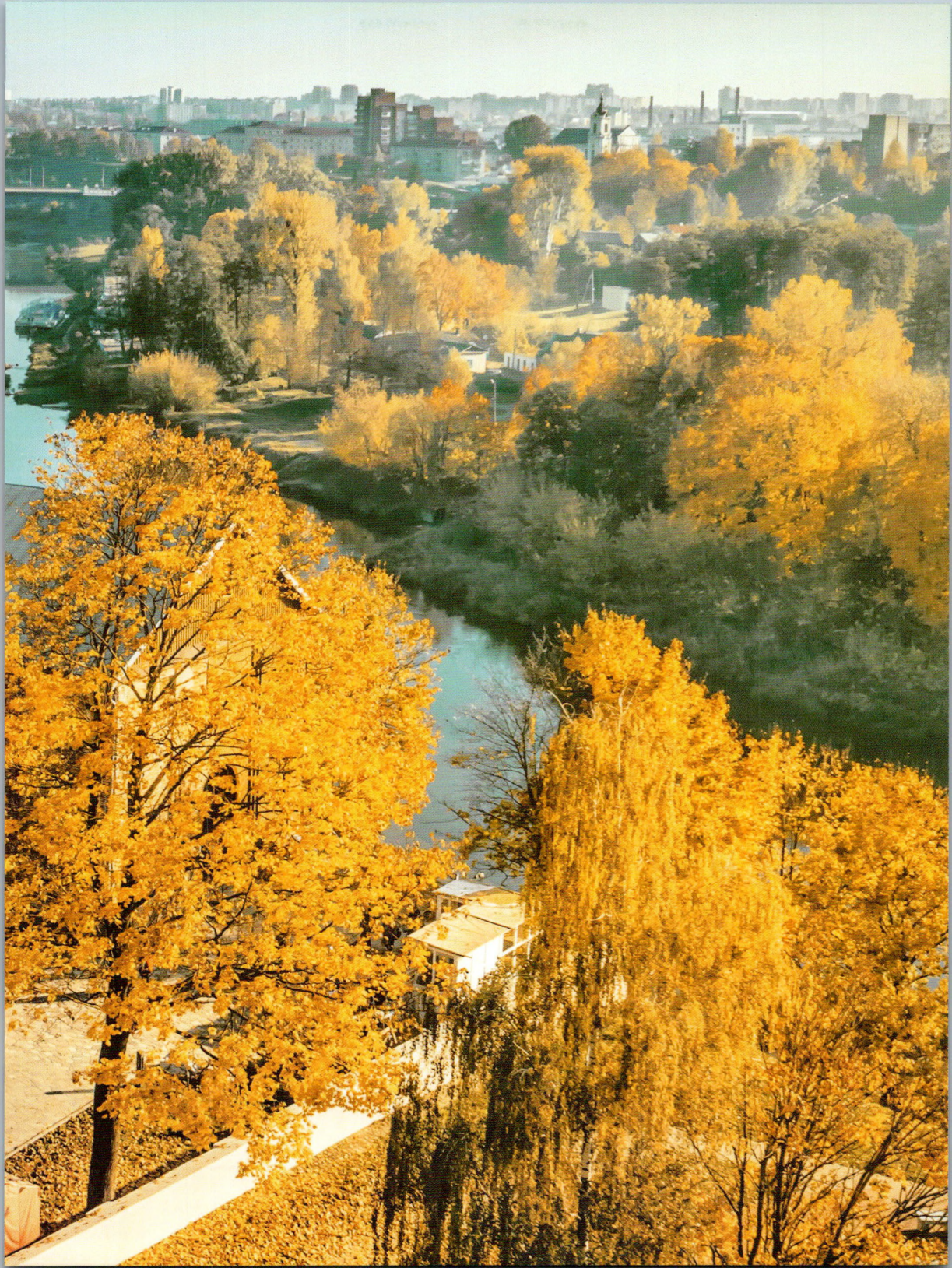
Адець вѣсна
Препеторичный Девы
горжесте
ради чудотворный
Коложскя иконы
я проделах
го места
денского
менны



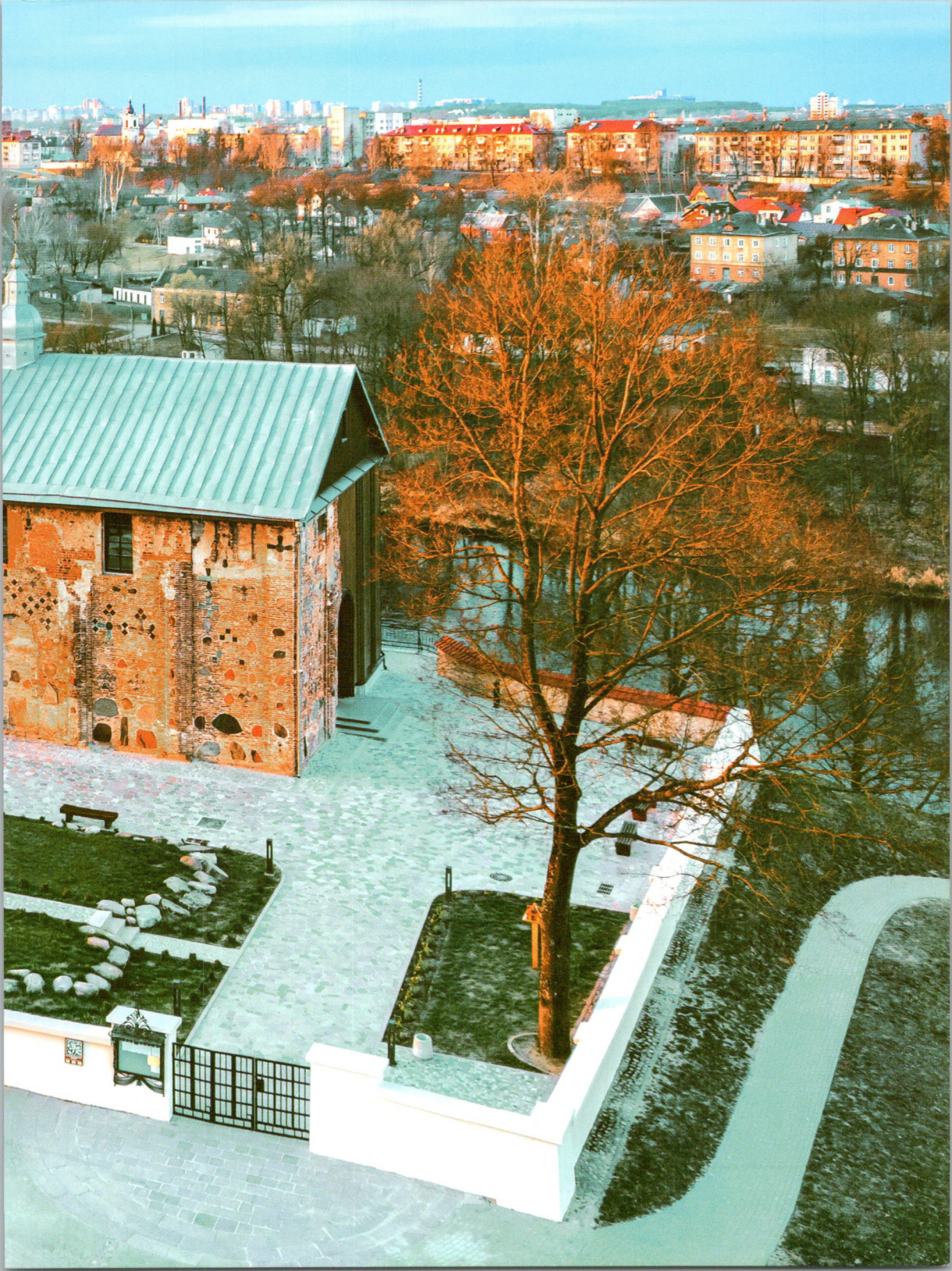
ПРЕСТАВАЮЩЕ
СПАСАЮЩАЯ НАС













Нарада вядучых архітэктараў і будаўнікоў,
прывечаная будучаму рамонту

Совещание ведущих
архитекторов и строителей,
посвященное предстоящему ремонту
Meeting of leading architects and builders
devoted to the forthcoming renovation



Патрыяршы экзарх усяе Беларусі Філарэт
і намеснік старшыні Гродзенскага
аблвыканкома У. Дзяшко. 2010

Патриарший экзарх всея Беларуси Филарет
и заместитель председателя Гродненского
облисполкома В. Дешко. 2010

The Patriarchal Exarch of All Belarus Philaret
and the vice chairman of the Grodno
executive committee U. Diaško. 2010



Старшыня Гродзенскага аблвыканкама У. Краўцоў аказваў
садзеінічанне на ўсіх этапах рамонту святыні
Председатель Гродненского облисполкома В. Кравцов оказывал
содействие на всех этапах ремонта святыни
The chairman of the Grodna executive committee U. Kraŭcou
provided support on all stages of the shrine renovation



Сучаснае пакрыццё
драўляных сценаў
з тэрмамадыфікаванай сасны
Современное покрытие
деревянных стен из
термомодифицированной сосны
Modern covering wooden walls
made of thermo-modified pine









Драўлянае «адзенне»
ўнутранага аздаблення
ўзгаднялася са спецыялістамі
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь

Деревянные «одежды»
внутренней отделки
согласовывались со специалистами
Министерства культуры
Республики Беларусь

Wooden «costume» of the interior
finishing was coordinated with
the specialists of the Ministry
of Culture of the Republic of Belarus



Інтэр'ер царквы пасля рамонту
Интерьер церкви после ремонта
The church interior after the renovation



Мясовашанаваная чудатворная
ікона Каложскай Божай Маці
Местночтимая чудотворная ікона
Коложскай Богоматэры
The locally venerated miraculous Icon
of Our Lady of Kalozha





Днесь возсия
Пренепорочныя Девы
торжество
ради чудотворныя
Коложския иконы,
в пределах
славнаго места
Городенскаго
явленныя



Амьнъ, вѣстни
Преподобни Адамъ
свѣтско
рече: убо створи
Богослови иже,
и прѣбѣхъ
вѣстни, иже
Богослови
иже













Абноўлены балкон хораў
 Обновленный балкон хоров
 Renovated choir balcony



Новае сталае пакрыццё царквы
 Новое потолочное покрытие церкви
 New ceiling covering of the church



Святыя Марыя Магдаліна
і Кацярына на іконе XIX ст.,
перанесенай у Каложу
з былога Сафіійскага сабора
(раней Фары Вітаўта)

Святые Мария Магдалина
и Екатерина на иконе XIX в.,
перенесенной в Коложу из
бывшего Софийского собора
(ранее Фары Витовта)

The Sts. Mary Magdalene
and Saccaryna on the Icon
of the XIX c. brought to the
Kalozhha from the former
cathedral of Saint Safija (also
known as Vytautas' Church)

Абразы 1897 г. з лікамі
святых Міхаіла — першага
біскупа Кіеўскага (злева)
і святых Язэпа (захоўваліся
ў Свята-Пакроўскім саборы)

Иконы 1897 г. с ликами
святого Михаила — первого
епископа Киевского (слева)
и святого Иосифа (хранились
в Свято-Покровском соборе)

Icons of the 1897 with the faces
of St. Michail — the first
Bishop of Kiev (on the left) and
St. Joseph (they were kept in the
cathedral of Saint Intercession)



Фрагмент мазаікі па эскізе
В. Васняцова, які ўпрыгожваў
да 1924 г. Аляксандра-Неўскі
сабор г. Варшавы

Фрагмент мозаікі по эскизу
В. Васнецова, украшавший
до 1924 г. Александро-Невский
собор г. Варшавы

Fragment of a mosaic realized
according to the sketch
of V. Vasniatsou and adorning
the Aliaksandr Neŭski cathedral
of Warsaw till 1924









Абраз святой праведной Ганны, написаны на Афоне специально для Каложы ў 2015 г. Справа — Галгофа, выкананая ў XIX ст.

Икона святой праведной Анны, написанная на Афоне специально для Коложи в 2015 г. Справа — Голгофа, выполненная в XIX в.

The Icon of St. Anne written on the mount Athos specially for the Kalozha in 2015. On the right is the depiction of Calvary, realized in the XIX c.

Священнадзейства
ўнутры алтара
Священнодействие
внутри алтаря
Sacred action inside
the altar





Асвятчэнне храма
пасля рамонту архіепіскапам
Гродзенскім і Ваўкавыскім
Арцеміем 14 студзеня 2019 г.

Освящение храма
после ремонта архиепископом
Гродненским и Волковыским
Артемием 14 января 2019 г.

Consecration of the church after
the renovation by the archbishop
of Grodno and Vaŭkavysk
Arcemij, 14th January 2019









Приходская служба
Приходская служба
Parish service



Покланение святыням
Поклонение святыням
Veneration of relics



Настоятель церкви протоиерей
Аляксандр Балоннікаў запальвае
першы агонь пасля рамонту

Настоятель церкви протоиерей
Александр Болонников зажигает
первый огонь после ремонта

Rector of the Church archpriest
Aliaksandr Balonnikau ignites the first
flame after the renovation

Акно над падмуркам
страчанай калоны XII ст.

Окно над фундаментом
утраченной колонны XII в.

Window over the foundation
of the lost column of the XII c.





Абраз Каложскай Божай Маці (Адзігітрыя). XVII ст.

Икона Коложской Богоматери (Одигитрия). XVII в.

Icon of Our Lady of Kalozha (Hodegetria). XVII c.



Чудотворны абраз Каложскай Божай Маці ў пазалочанай
аправе, упрыгожанай гранатамі, сердалікам і агатамі.

Страчаны ў 1915 г. Малюнак С. Кудраўцава. 1867

Чудотворная икона Коложской Богоматери в позолоченном
окладе, украшенном гранатами, сердоликом и агатами.

Утрачена в 1915 г. Рисунок С. Кудрявцева. 1867

Miraculous Icon of Our Lady of Kalozha in the gilded setting
adorned with garnet, carnelian and agate.

Lost in 1915. Drawing of S. Kudraŭtsau. 1867



Абраз Каложскай Божай Маці з клеймамі
(ікананісная майстэрня, г. Мінск, 2004)

Икона Коложской Богоматери с клеймами
(иконописная мастерская, г. Минск, 2004)

Icon of Our Lady of Kalozha with kleimos
(icon workshop, Minsk, 2004)



Абраз Каложскай Божай Маці (іканапісная майстэрня, г. Масква, 2006).
 Асвятчона Патрыярхам Маскоўскім і ўсяе Русі Алексіем II
 Икона Коложской Богоматери (иконописная мастерская, г. Москва, 2006).
 Освящена Патриархом Московским и всея Руси Алексием II
 Icon of Our Lady of Kalozha (icon workshop, Moscow, 2006). Consecrated
 by the Patriarch of Moscow and All Rus Aleksij II

Урачыстае ўнясенне ў храм
іконы Каложскай Божай
Маці 4 чэрвеня 2006 г.

Торжественное внесение
в храм иконы Коложской
Богоматери 4 июня 2006 г.

Solemn introduction
of the Icon of Our Lady
of Kalozha in the temple.
The 4th June 2006







Малітва каля святыні
Молитва у святыні
Worship by the shrine





Абраз Каложской Божай Маці, знойдзены ў Германіі ў 2019 г. Напісаны з арыгінала ў пач. XX ст.

Икона Коложской Богоматери, найденная в Германии в 2019 г. Написана с оригинала в нач. XX в.

The Icon of Our Lady of Kalozha found in Germany in 2019. Written from the original in the beginning of the XX c.



Вербница
Вербное воскресенье
Palm Sunday







Штогадовы Міжнародны фестываль
праваслаўных песнапенняў «Каложскі Блавест» —
найважнейшая падзея для ўсёй краіны

Ежегодный Международный фестиваль
православных песнопений «Коложский Блавест» —
важнейшее событие для всей страны

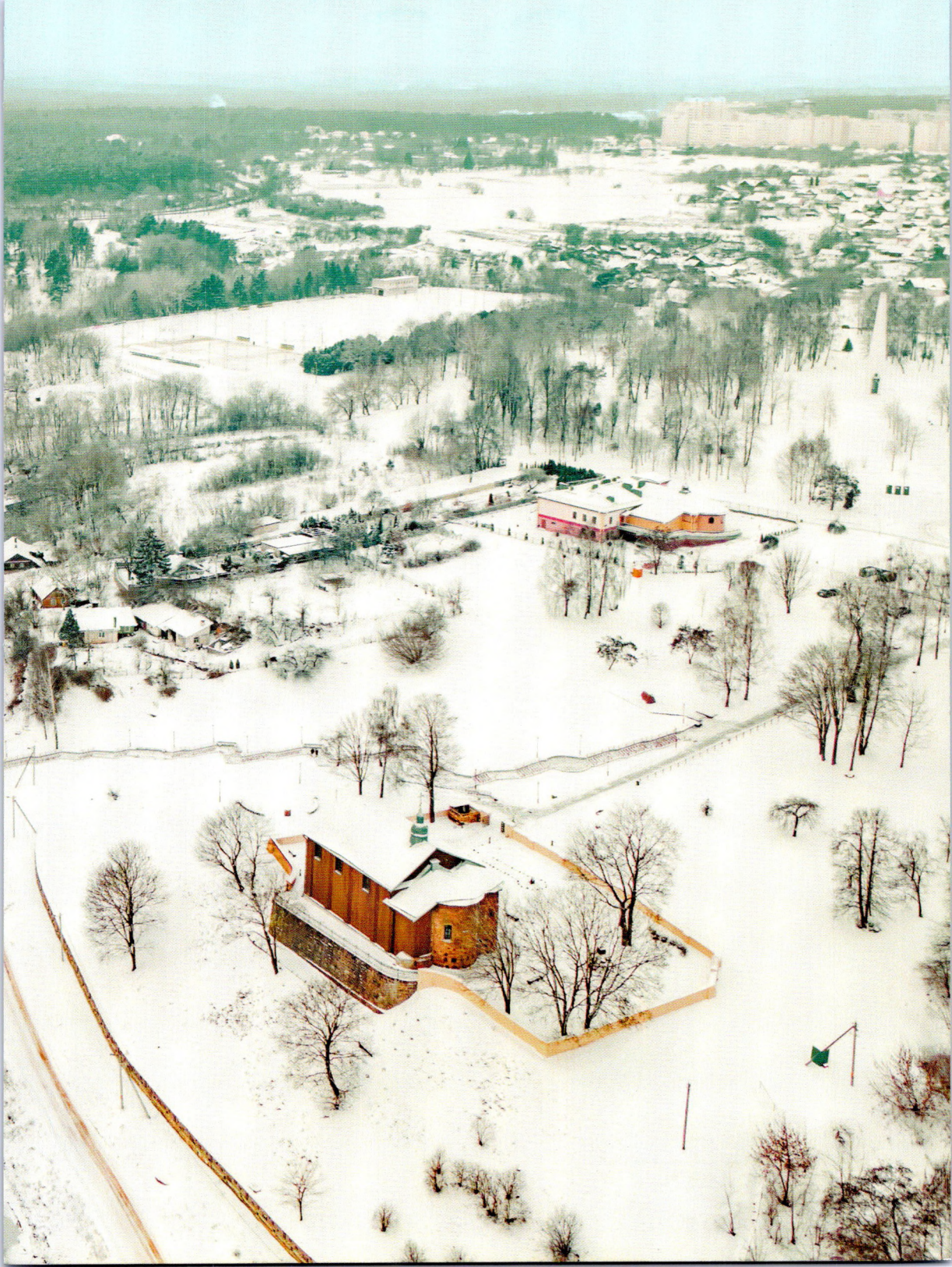
The International Annual festival
of Orthodox chants *Kalozhski Blagavest*
is one of the most important events for the whole country















Мазаічнае панно з выявай іконы
Каложскай Божай Маці.
Мастак А. Рыбін

Мозаичное панно с изображением иконы
Коложской Богоматери.
Художник А. Рыбин

Mosaic panel depicting the Icon
of Our Lady of Kalozha.
Created by A. Rybin

Дамавы храм у гонар іконы
Каложскай Божай Маці. 2012

Домовой храм в честь иконы
Коложской Богоматери. 2012

Home church in honor of the
Icon of Our Lady of Kalozha.
2012





Захавальніца новай царквы — ікона
Каложскай Божай Маці

Хранітельніца новай царквы — ікона
Каложскай Богоматэры

Protector of the new church the Icon
of Our Lady of Kalozha

Інтэр'ер сучаснага дамавога храма
Інтэр'ер сучаснага дамавога храма
Interior of the current home church



Нядзельная школа для дзяцей
Воскресная школа для детей
Sunday school for children



Бібліятэка дамавога храма
Библиотека домового храма
Library of the home church





Медаль «Каложская Адзігітрыя»
I, II, III ступені

Медаль «Коложская Одигитрия»
I, II, III степени

Medal of «Hodegetria of Kalozha»
with I, II, III classes





Медаль «Каложскі крыж»
I, II, III ступені

Медаль «Коложский крест»
I, II, III степени

Medal «Kalozha Cross»
with I, II, III classes



Паштовыя маркі з выявай
Каложскай царквы

Почтовые марки с изображением
Коложской церкви

Postage stamps depicting
the Kalozha Church



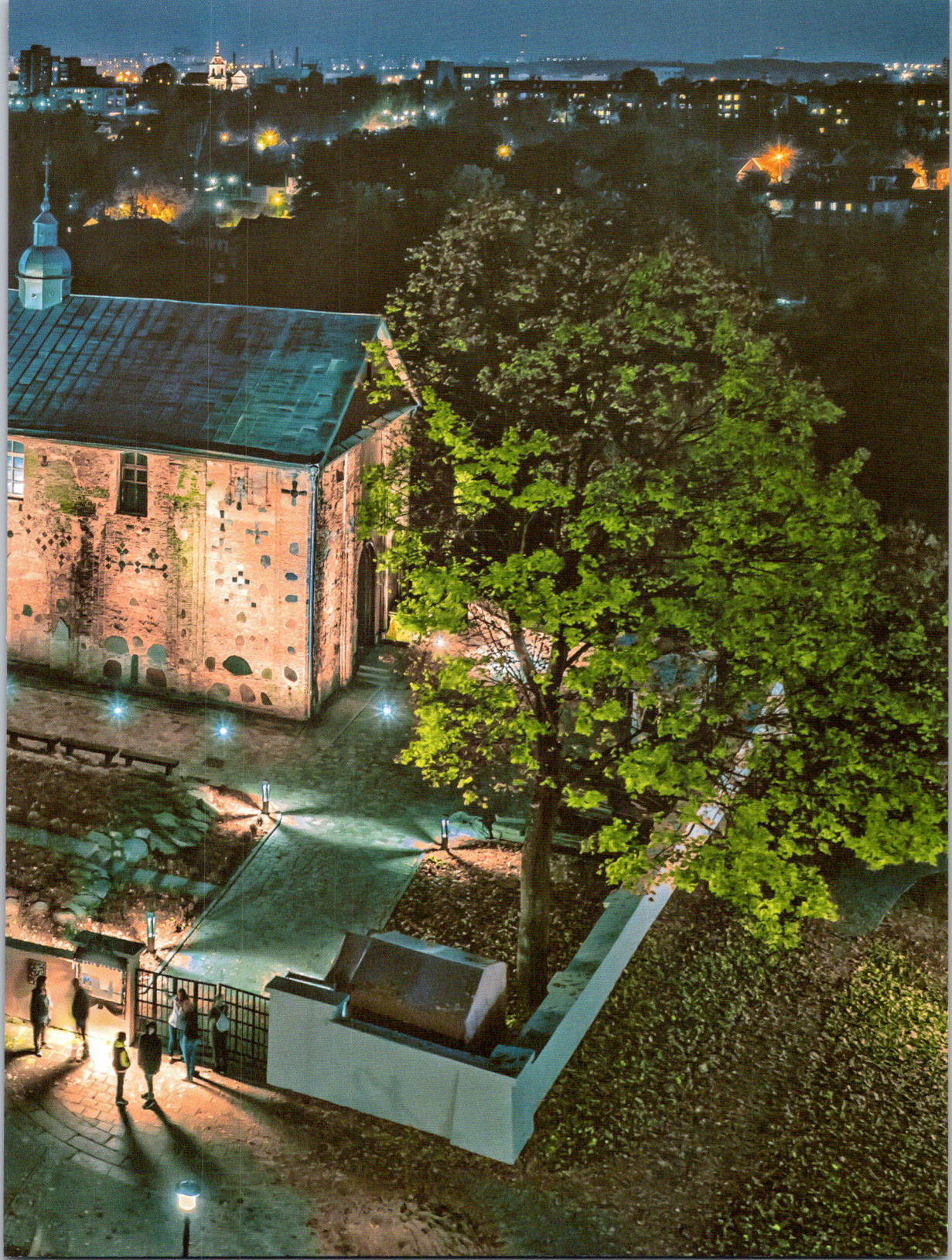
















**КАЛОЖСКАЯ ЦАРКВА
КОЛОЖСКАЯ ЦЕРКОВЬ
THE KALOZHA CHURCH**

Фотаальбом

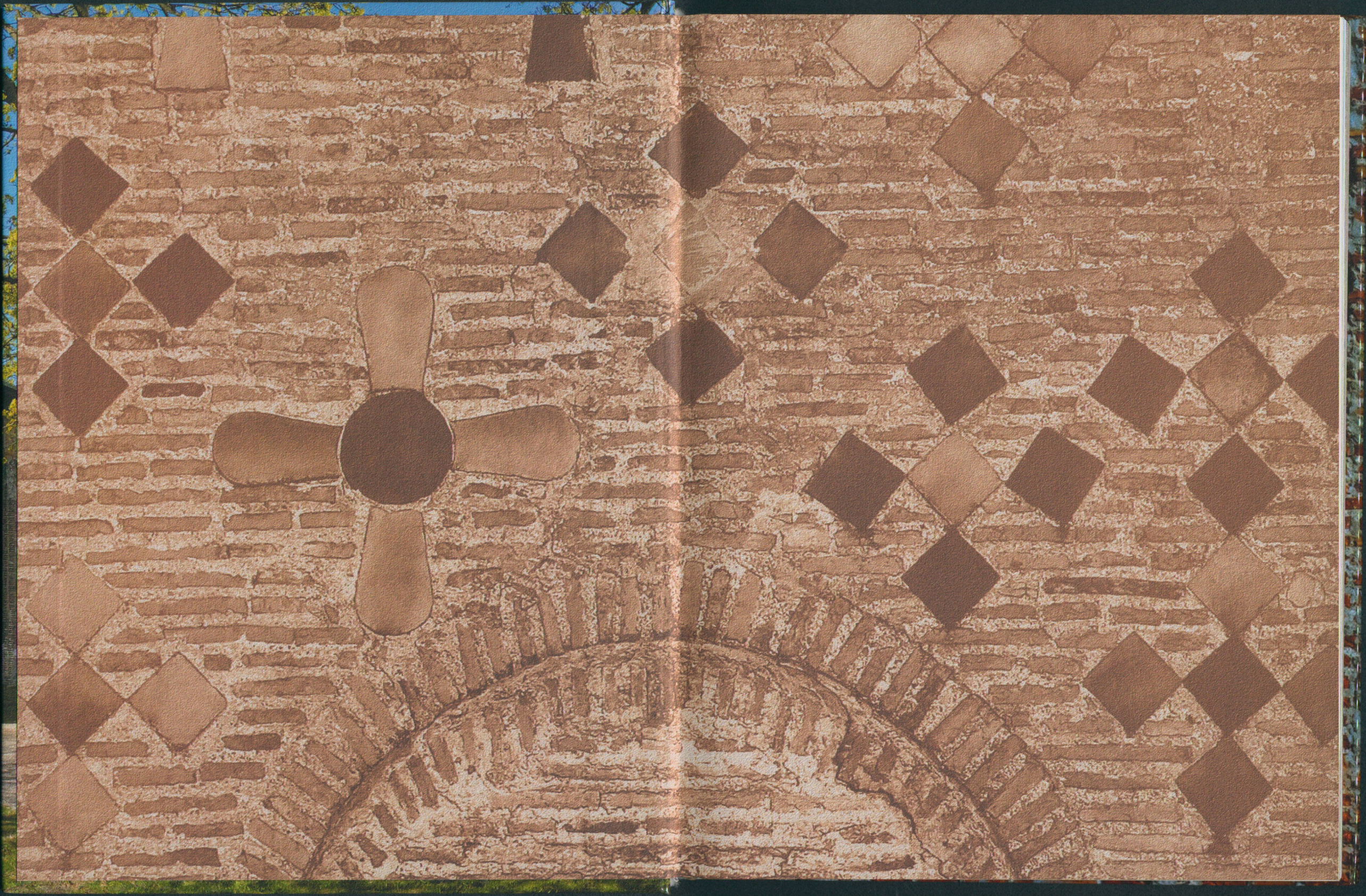
Складальнік Ласмінскі Аляксандр Іосіфавіч

На беларускай, рускай, англійскай мовах

Рэдактар *Л. У. Сідарава*
Мастацкае афармленне і рэдагаванне *Н. Р. Агароднай*
Пераклад на англійскую мову *Ю. І. Вараксы*
Тэхнічны рэдактар *Ж. М. Бароўская*
Карэктар *Ю. М. Уланава*

12+

Падпісана да друку 24.05.2019. Фармат 70×90^{1/16}.
Папера мелаваная. Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 10,53. Ул.-выд. арк. 15,0. Тыраж 2000 экз. Заказ 325.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецтва «Беларусь».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/4 ад 09.07.2013.
Пр. Пераможаў, 11, 220004, Мінск, Рэспубліка Беларусь.
<http://belarusbook.by>
Адкрытае акцыянернае таварыства «Паліграфкамбінат імя Я. Коласа».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 2/3 ад 10.09.2018.
Вул. Каржанеўскага, 20, 220024, Мінск, Рэспубліка Беларусь.





ISBN 978-985-01-1301-6



9 789850 113016

Российская Церковь The Kalozha Church